

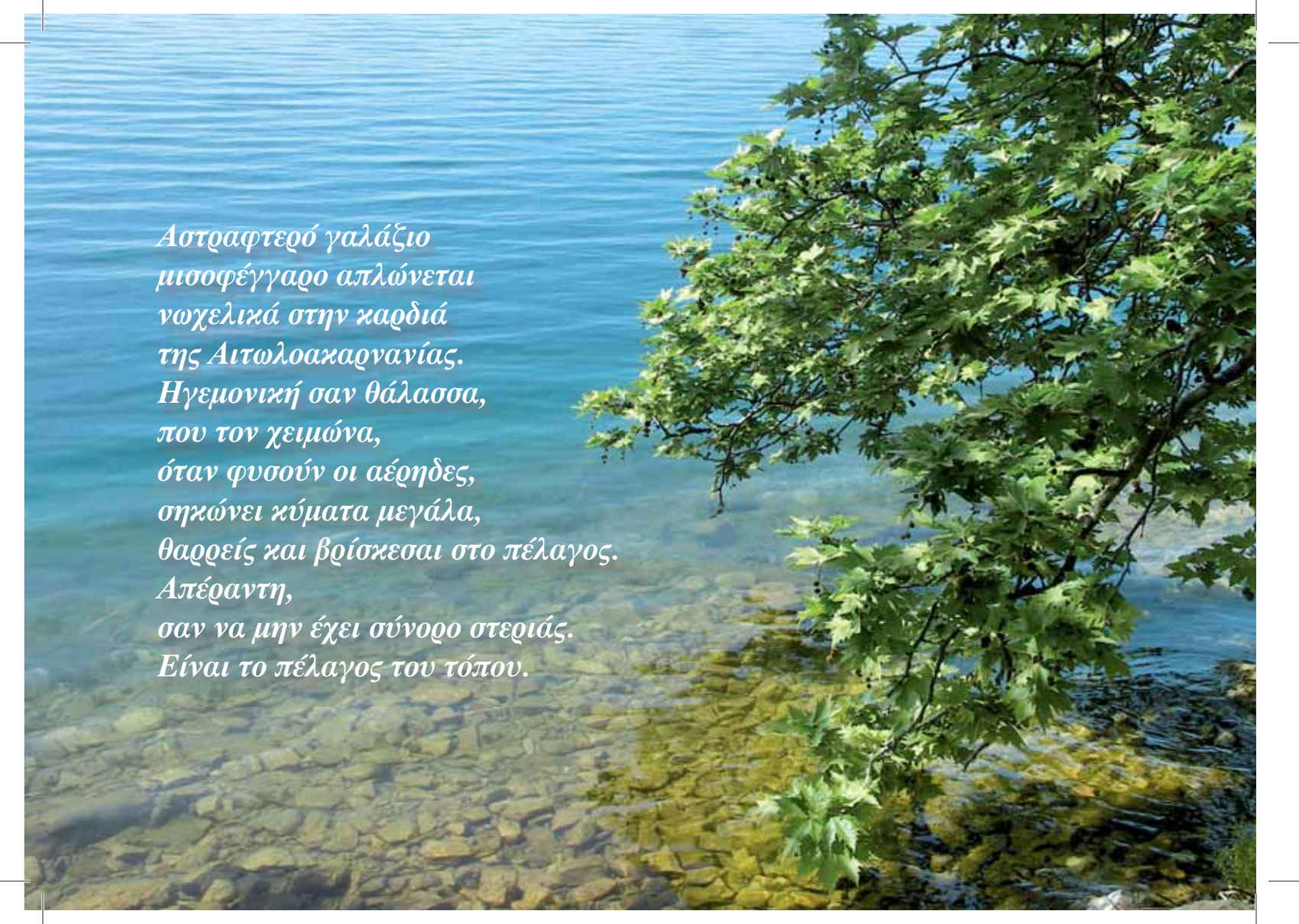
“Το πέλαγος της Αιτωλίας”

ΕΚΔΟΣΗ:

Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Θεοσσιέων (ΔΕΠΟΙΑ / Θ.Ε.)

Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ.)

Η
Ν
Μ
Ι
ΤΡΙΧΩΝΙΔΑ
Λ

A scenic view of a clear blue lake with a rocky shore and a tree with green leaves in the foreground. The water is crystal clear, revealing the rocky bottom. The sky is a deep blue, and the tree's leaves are vibrant green. The overall atmosphere is peaceful and natural.

*Αστραφτερό γαλάζιο
μισοφέγγαρο απλώνεται
νωχελικά στην καρδιά
της Αιτωλοακαρνανίας.
Ηγεμονική σαν θάλασσα,
που τον χειμώνα,
όταν φυσούν οι αέριδες,
σηκώνει κύματα μεγάλα,
θαρρείς και βρίσκεσαι στο πέλαγος.
Απέραντη,
σαν να μην έχει σύνορο στεριάς.
Είναι το πέλαγος του τόπου.*

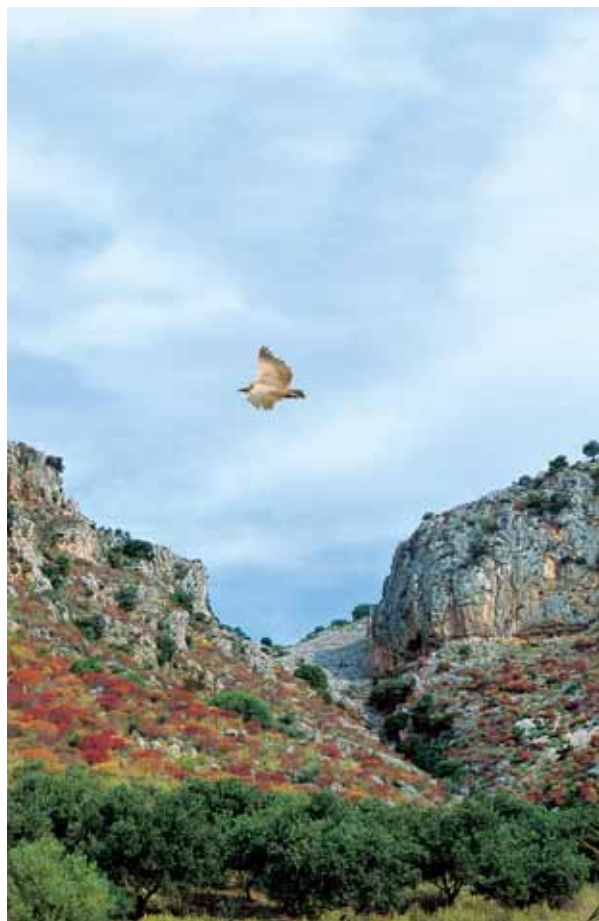
Η λίμνη Τριχωνίδα πιθανόν πήρε το όνομά της από την **Αρχαία πόλη Τριχώνιο**, που βρίσκεται δίπλα στη λίμνη, κοντά στο χωριό Γαβαλού.

Από ευρήματα που ήρθαν στο φως, υποθέτουμε ότι πριν εκατομμύρια χρόνια, μεταξύ των Αιτωλικών και των Ακαρνανικών βουνών, στην Αιτωλική πεδιάδα, σχηματίζονταν μια τεράστια λίμνη μέσα στην οποία χανόταν ο ποταμός **Αχελώος** για να ξαναβγεί νότια περνώντας μέσα από τα στενά της Κλεισούρας, τα «**Κύκνεια Τέμνη**» κατά τους αρχαίους και να χυθεί στον κόλπο του Αιτωλικού.

Στο πέρασμα του χρόνου, έπειτα από γεωλογικές αναταράξεις, **ο Αργυροδίνης Αχελώος** άλλαξε πορεία, η τεράστια λίμνη χωρίστηκε σε τρεις λίμνες, την **Τριχωνίδα**, τη **Λυσιμαχία** και τη λίμνη **Οζερός**. Τα στενά της Κλεισούρας στέγνωσαν και μετατράπηκαν στο εξαιρετικού κάλλους φαράγγι που βλέπουμε σήμερα, **το Βασίλειο των Όρνιων**.

Σήμερα, η λίμνη Τριχωνίδα, με μέγιστο βάθος 58 μ. και μέσο βάθος 29 μ., περίμετρο 51 χλμ. και επιφάνεια 97 τ/χλμ., είναι η μεγαλύτερη της Ελλάδας και αποτελεί ένα σημαντικότερο υγρότοπο με τεράστια αισθητική, οικολογική και αλιευτική αξία.

Τα νερά της εμπλουτίζονται συνεχώς από υπέργειες και υπόγειες πηγές, το δε πλεόνασμα των νερών της περνά στη Λυσιμαχία και από κει, μέσω του ποταμού **Δίμικου**, χύνεται στον Αχελώο.

Αυτός ο αέναος κύκλος των νερών, που από τα βουνά κατεβαίνει στην αγκαλιά των λιμνών, των ποταμών και της θάλασσας, μας δείχνει καθαρά την αλληλεπίδραση και την μεταξύ τους αλληλεξάρτηση. Τα άφθονα νερά της περιοχής κινούν ακόμα νερόμυλους, νεροτριβές και μαντάνια.

Λόγω της ταχείας ανανέωσής τους, τα νερά της λίμνης παραμένουν ακόμα καθαρά, παρά τις μεγάλες πιέσεις που ασκούν σ' αυτά οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Στη νότια πλευρά της λίμνης, δύο Δήμοι, ο Δήμος Μακρυνείας & ο Δήμος Αρακύνθου, υδρεύονται κατευθείαν από την Τριχωνίδα.

Στη δυτική πλευρά της λίμνης Τριχωνίδας βρίσκεται η τεχνητή διώρυγα, που ενώνει τις δύο αδελφές λίμνες Λυσιμαχία και Τριχωνίδα.

*Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, μεταξύ των δύο λιμνών υπήρχε ένας μεγάλος βάλτος, που το χειμώνα με τις βροχές πλημμύριζε και οι δύο λίμνες φαινόταν σαν μία. Οι κάτοικοι των γύρω περιοχών την ονόμαζαν «**Λίμνη του Απόκουρου**».*

*Το 1773, ο μουσελίκης Αλάι μπέης ή Αλαμπέης κατά τους ντόπιους, αποφάσισε και ένωσε τις λίμνες με ένα μοναδικό σε αρχιτεκτονική μαεστρία έργο, **τα περίφημα γεφύρια του Αλάμπειη**, συνδέοντας έτσι τους κάμπους του Παναιτωλίου με τους κάμπους των Παπαδάτων.*

Το έργο αυτό αποτελούνταν από ένα λιθόκτιστο δρόμο μήκους 3 χλμ. και πλάτους όσο να περνούν άνετα οι άμαξες, ο οποίος στηριζόταν πάνω σε 360 καμάρες. Το θαυμάσιο αυτό μνημείο δυστυχώς καταστράφηκε.

ΠΑΝΙΔΑ - ΧΛΩΡΙΔΑ

Η περιοχή διατηρεί υψηλή βιοποικιλία με μια πληθώρα ειδών πανίδας και χλωρίδας και μια εντυπωσιακή φυσική ομορφιά.

Διακόσια (200) είδη πουλιών έχουν βρεθεί στην περιοχή εκ των οποίων τα 50 ανήκουν στα σπάνια και απειλούμενα.

Στη λίμνη Τριχωνίδα επιβιώνει ακόμα ένα από τα σημαντικότερα θηλαστικά, η **Βίδα**.

Στη λίμνη Τριχωνίδα εμφανίζονται **25 είδη ψαριών**, από τα οποία, άλλα είναι ενδημικά της Ελλάδας και άλλα ενδημικά της Αιτωλοακαρνανίας. Στην Τριχωνίδα ζει ακόμα ένα μικρό ψάρι, ο **Νανογωβιός**, ενδημικό της λίμνης, **δηλαδή υπάρχει μόνο σ' αυτή και πουθενά αλλού στον κόσμο.**

Επίσης, πρέπει να αναφέρουμε και την περίπτωση του **θαλάσσιου ψαριού**, της **αθερίνας**, που σε άγνωστη εποχή εισήλθε στη λίμνη και προσαρμόστηκε στο γλυκό νερό.

Σήμερα η αθερίνα της Τριχωνίδας είναι αντικείμενο αποδοτικής αλιείας για τους ντόπιους ψαράδες αφού έχει μεγάλη εμπορική αξία. Αθερίνα από τη λίμνη Τριχωνίδα μπορεί να βρει κανείς στις ψαραγορές της Αθήνας.

Στην περιοχή της Τριχωνίδας διατηρούνται οικότοποι από τους πλέον σπάνιους και απειλούμενους της Μεσογειακής Λεκάνης.

Ο κυριότερος από αυτούς είναι οι **Ασβεστούχοι Βάλτοι**, που αποτελούν **οικότοπο προτεραιότητας** για την Ευρωπαϊκή Ένωση και εμφανίζονται στις αβαθείς και παράκτιες περιοχές της λίμνης (Κ. ΟΔ. 4392).

Ο οικότοπος αυτός παρουσιάζει ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον και ο τρόπος δημιουργίας του είναι αποτέλεσμα ιδιότυπων οικολογικών συνθηκών. Η ύπαρξή του στηρίζεται σε λεπτές υδρολογικές και περιβαλλοντικές ισορροπίες.

Οι **Ασβεστούχοι Βάλτοι** επηρεάζονται έντονα από τη στάθμη του νερού της λίμνης, του υπογείου υδροφόρου ορίζοντα, καθώς και από την ποιότητα των νερών της ευρύτερης περιοχής.

Έχουν μεγάλη περιβαλλοντική σημασία, γιατί αποτελούν δείκτη διατήρησης των υδρολογικών και περιβαλλοντικών συνθηκών της περιοχής.

ΟΛΟΙΠΟΡΙΚΟ

Το τοπίο των ανθρώπων

Στην περιοχή υπάρχουν σημαντικές αρχαιότητες (**Θέρμο, Θεοσιείς, Βουκάτιο, Τριχώνιο κ.ά.**), τουλάχιστον 16 βυζαντινά και μεταβυζαντινά ιστορικά μνημεία, μονές και ναοί που χρονολογούνται από τον 12^ο έως και τον 18^ο αιώνα.

Γύρω από την λίμνη συναντάμε πολλά χωριά και οικισμούς πνιγμένα στα νερά, στα πλατάνια, στα λιοστάσια και στις λεμονοπορτοκαλιές, με ασπρισμένα ή πέτρινα παραδοσιακά σπίτια.

Μικρή Ξενάγηση: από την Εθνική οδό Αντιρρίου - Ιωαννίνων και μόλις έξι (6) χιλιόμετρα πριν το **Αγρίνιο** βρίσκεται το **Παναιτώλιο**, γενέτειρα του μεγάλου Έλληνα γλύπτη **Χρήστου Καπράλου**, μια γραφική κωμόπολη με πολλά πέτρινα σπίτια, «**πύλη εισόδου**» προς τη λίμνη Τριχωνίδα.

Ανατολικά του Παναιτωλίου ακολουθώντας το δρόμο προς το **Θέρμο**, δίπλα στη λίμνη, ο επισκέπτης συναντά την περιοχή «**Αμπάρια**», όπου είχε αναπτυχθεί από πολύ παλιά εμπόριο χελιών και άλλων ψαριών. Στα Αμπάρια βρίσκεται το **Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ.)**

Το **Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ.)** δημιουργήθηκε στη θέση του παλαιού αντλιοστασίου του Παναιτωλίου μέσω του Ευρωπαϊκού Προγράμματος **Life-φύση 99 «Δράσεις για την Προστασία των Ασβεστούχων Βάλτων της λίμνης Τριχωνίδας».**

Το πρόγραμμα **Life-φύση 99** υλοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (Ε.Κ.Θ.Ε.), Ινστιτούτο Εσωτερικών Υδάτων, σε συνεργασία με την Εταιρία Προστασίας Τριχωνίδας (Ε.Π.Τ.) και την Αναπτυξιακή Αιτωλοακαρνανίας (ΑΝ.ΑΙΤ.).

Το κτίριο του παλαιού αντλιοστασίου παραχωρήθηκε για το σκοπό αυτό από τον Δήμο Θεσσιέων στην Εταιρία Προστασίας Τριχωνίδας.

Στο ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ. λειτουργούν: Εκθεσιακός χώρος, αίθουσα προβολών καθώς και εργαστήριο ανάλυσης ποιότητας νερού.

Στον εκθεσιακό χώρο βρίσκονται **θεματικοί πίνακες** με φωτογραφίες και κείμενα σχετικά με τους **“Ασβεστούχους Βάλτους”**, τη λίμνη και την ευρύτερη περιοχή, τις δράσεις του Προγράμματος **Life-φύση** και τις δραστηριότητες των κατοίκων, **μακέτα της υδρολογικής λεκάνης της λίμνης Τριχωνίδας**, καθώς και **ενυδρείο** με τα ψάρια της λίμνης.

Στην αίθουσα προβολών παρουσιάζονται διαφάνειες για τους οικοτόπους, τη χλωρίδα και την πανίδα της λίμνης και πραγματοποιούνται προβολές με το σύστημα Power Point με θέμα τη βιοποικιλότητα.

Επίσης, στο ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ. λειτουργεί **εκθετήριο οικοτεχνίας ντόπιων ποιοτικών, παραδοσιακών προϊόντων** που παράγουν οι Γυναίκες του Δήμου Θεσσιέων.

***Ώρες λειτουργίας: Καθημερινά 9 - 3 μ.μ.
& τα Σαββατοκύριακα μετά από τηλεφωνική επικοινωνία.
Τηλ: 26410 51203, e-mail: kepetri@otenet.gr***

Συνεχίζοντας το οδοιπορικό συναντάμε το χωριό **Καινούργιο**, όπου σήμερα είναι η έδρα του **Δήμου Θεοσιέων**. Βόρεια του χωριού, χτισμένη σε απόκρημνη κορυφή, η **Ακρόπολις των Θεοσιέων**, μια φυσικά οχυρή θέση, αλλά και μια καταπληκτική Βίγλα με θέα σε ολόκληρη την Τριχωνίδα και την λεκάνη του κάτω ρου του Αχελώου, μέχρι τις κορυφές του Αράκυνθου και του Παναιτωλικού όρους. Από την Ακρόπολη που έφερε το όνομα του μυθικού βασιλιά **Θέσπιου** σώζονται υπολείμματα τείχους.

Η περιοχή και το ύψωμα, από τα βυζαντινά χρόνια μέχρι και σήμερα αναφέρονται με το όνομα **Βλοχός**. Εκεί βρίσκεται επίσης η μονή της Παναγίας του Βλοχού.

Λίγα χιλιόμετρα ανατολικά του Καινούργιου, ο Δήμος Παραβόλας και το χωριό **Παραβόλα** όπου υπήρχε η αρχαία Αιτωλική πόλη **Βουκάτιο**. Στο ύψωμα πάνω από το νεκροταφείο του χωριού σώζονται ερείπια των τειχών της **Ακρόπολης του Βουκάτιου**. Δίπλα στα τείχη η εκκλησία της Παναγίας του Κάστρου, των ύστερων βυζαντινών χρόνων.

Από την Παραβόλα ακολουθώντας τον παραλίμνιο δρόμο, θα απολαύσουμε μια διαδρομή μέσα σε πλατάνια και λεμονοπορτοκαλιές.

Στη διαδρομή συναντάμε τους συνοικισμούς **Δογρή**, **Βαρειά** και **Μυρτιά**. Λίγο πριν το χωριό Μυρτιά υπάρχει το μοναστήρι της **Μυρτιδιώτισσας ή Μονή Μυρτιάς**, στο οποίο σώζονται εξαιρετικής τέχνης αγιογραφίες τεσσάρων διαφορετικών εποχών, από τον 12^ο μέχρι τον 18^ο αιώνα.

Το χωριό Μυρτιά έχει δύο οικισμούς, τον παρόδιο, που είναι και ο μητρικός και έναν παραλίμνιο κλώνο, **τη Γουρίτσα**, πνιγμένο κυριολεκτικά μέσα στο πράσινο. Από τη Γουρίτσα μπορούμε συνεχίζοντας, μέσα σε ένα τοπίο εκπληκτικής ομορφιάς, να επισκεφθούμε το εγκαταλελειμμένο μοναστήρι **του Φωτμού** που χτίστηκε το 1559, περνώντας από τα λουτρά Μυρτιάς, δίπλα στις όχθες της Τριχωνίδας.

Επιστρέφοντας στο χωριό της Μυρτιάς και ακολουθώντας το δρόμο που απομακρύνεται από τις όχθες της λίμνης και ανηφορίζει προς Θέρμο φθάνουμε στην Αγία Σοφία.

Σ' ένα κατάφυτο με πλατάνια ρέμα λειτουργεί νεροτριβή και νερόμυλος. Στην ανατολική είσοδο του χωριού βρίσκονται οι εκκλησίες της Αγίας Σοφίας, των Ταξιαρχών και του Αγίου Νικολάου που χτίστηκαν στα τέλη του 13^{ου} αρχές 14^{ου} αιώνα.

Σε υψόμετρο 360 μ. πάνω και βόρεια από τη λίμνη Τριχωνίδα, σε ένα καταπράσινο και γοητευτικό οροπέδιο, υπάρχει **το ιερό λίκνο των Αιτωλών, ο Θέρμος** ή όπως επικράτησε στην εκφώνησή του, **το Θέρμο**.

Είναι αυτό που ο Πολύβιος ονομάζει «**Ακρόπολην συμπάσης Αιτωλίας**». Το Θέρμο ήταν η πρωτεύουσα της **Αιτωλικής Συμπολιτείας**, της τελειότερης ίσως πολιτειακής οργάνωσης που δημιούργησαν οι Έλληνες. Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμά της η ομοσπονδιακή της διάρθρωση, **ομοσπονδία αιτωλικών πόλεων**, που ήταν **θεμελιωμένη στις δημοκρατικές αρχές της ισονομίας και της ισοπολιτείας**.

Τα ερείπια που έχουν ανασκαφεί στον αρχαιολογικό χώρο περιλαμβάνουν δύο μακρύτατες στοές, το βουλευτήριο, το ναό του Θερμίου Απόλλωνα, δυο μικρότερους ναούς, κρήνη σε πηγή που αναβλύζει ακόμα, αποστραγγιστική τάφρος καθώς και την αγορά. Μέσα στον αρχαιολογικό χώρο υπάρχει Μουσείο.

Τρία χιλιόμετρα βόρεια του Θέρμου το χωριό **Μέγα Δέντρο**, γενέτειρα δυο σημαντικών προσωπικοτήτων, του **Ευγένιου Γιαννούλη** και του **Κοσμά του Αιτωλού**. Στο χωριό σώζονται τα θεμέλια του πατρικού σπιτιού του εθνομάρτυρα Κοσμά του Αιτωλού. Ακριβώς δίπλα βρίσκεται το **Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Θέρμου**.

Στα νοτιοανατολικά του Θέρμου το **Πετροχώρι**, ονομαστό για το κρασί του με την επωνυμία «**Μαλαγουζιά**», είναι κτισμένο πάνω σε ράχη που αγναντεύει τη λίμνη και όλα τα γύρω της βουνά. Στις πλαγιές ανάμεσα στο Πετροχώρι και το μοναστήρι του Φωτμού σώζεται ένα από τα λίγα δάση ήμερης βελανιδιάς της χώρας μας. Από το Πετροχώρι κατεβαίνουμε νότια στα καμπίσια χωριά **Σιπαράλωνα, Πάμφιο, Μαραθιά** και **Κάτω Μακρινού**. Η διαδρομή στο κομμάτι αυτό είναι πραγματικά μαγευτική και η θέα μοναδική.

Συνεχίζοντας το γύρο της λίμνης μπαίνουμε στους αγροτικούς οικισμούς που βρίσκονται νότια της Τριχωνίδας. Από τους πρόποδες του Αράκυνθου μέχρι τις όχθες της λίμνης ανοίγεται ένας μακρόστενος κάμπος. Η εύφορη αυτή λωρίδα γης συντηρεί μια αλυσίδα μεγάλων αγροτικών οικισμών που αναπτύσσονται κατά μήκος του επαρχιακού δρόμου Μακρινού - Ζευγαράκι. Στο χωριό **Γαβαλού** πρόσφατα ανακαλύφθηκε το **μοναδικό Ασκληπιείο** της Αιτωλοακαρνανίας.

Εδώ ήκμασε το αρχαίο Τριχώνιο. Η πόλη των Τριχωνιαίων ήταν μια από τις πιο διακεκριμένες αιτωλικές πόλεις του 3^{ου} π.Χ. αιώνα.

Στο Τριχώνιο σώζεται τμήμα υγρού παραλίμνιου δάσους **Νερόφραξων**, όμοιο με αυτό του Λεσινίου. **Τα δύο αυτά δάση αποτελούν σήμερα Βιογενετικό απόθεμα για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας του πλανήτη.**

Φτάνοντας στο χωριό **Ζευγαράκι** ο γύρος της Τριχωνίδας έχει ολοκληρωθεί.

Συνεχίζοντας τη διαδρομή προς τη λίμνη Λυσιμαχία, μπορεί κανείς να επισκεφτεί το **Αγγελόκαστρο**. Βόρεια του σημερινού χωριού υπάρχουν τα ερείπια του παλιού Αγγελόκαστρου που υπήρξε **το επιφανέστερο οχυρό της Αιτωλίας** στον ταραγμένο Μεσαίωνα. Μέσα στο κάστρο βρίσκεται ο ναός του Αγίου Γεωργίου. Στα ανατολικά του Αγγελόκαστρου ακμάζει η μονή Παντοκράτορα.

Ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος της περιοχής είναι ανεξάντλητος και δεν περιγράφεται εύκολα σε ένα κείμενο.

Αξίζει τον κόπο να επισκεφθούμε την Αιτωλική γη και να γνωρίσουμε από κοντά τη μαγεία και τις ομορφιές των λιμνών Τριχωνίδας - Λυσιμαχίας, οι οποίες σήμερα ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο «ΦΥΣΗ 2000».

COPYRIGHT - ΕΚΔΟΣΗ: • Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Θεοπετειών (ΔΕΠΟΙΑ / Θ.Ε.), τηλ. 26413 60900
• Κέντρο Περιβάλλοντος Τριχωνίδας (ΚΕ.ΠΕ.ΤΡΙ), τηλ. 26410 51203, e-mail: kepetri@otenet.gr

ΚΕΙΜΕΝΑ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Κωνσταντία Τραμπάζαλη • ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Θεώνη Λειβαδίτη
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ: Provoli Publicity A.E. - Τηλ.: 210 2851432 - www.provoli-publicity.gr
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Θεόδωρος Κόκκαλης • ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΧΑΡΤΗ: Βαρβάρα Λαδά

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του υλικού χωρίς τη γραπτή άδεια των δικαιούχων της έκδοσης

*Μαγική και ανεξερεύνητη,
γεμάτη χρώματα
και μοναδικές φυσικές ομορφιές,
η λίμνη Τριχωνίδα,
η μεγαλύτερη της Ελλάδας,
μας προκαλεί να τη γνωρίσουμε.*